

Bu yazının tüm hakları yazara aittir.

MEDYADA SPOR HABERLERİ VE CİNSİYETÇİLİK: 2004 OLİMPİYATLARI ÖRNEĞİ

Yıllar geçtikçe Olimpiyatlara ve uluslararası yarışmalara katılan kadın sporcu sayısı ve elde edilen başarılar artmakta. Peki bu artışın medyada yansımaları nasıl olmaktadır? Medyada, kadın sporcular eşit ve toplumsal cinsiyetten, cinsellikten bağımsız bir içerikte sunuluyor mu? Türkiye'de ve dünyada yapılan birçok araştırma sonuçlarının bu sorulara yanıtı HAYIR. Medyada kadınlar toplumsal cinsiyet rollerinden bağımsız olarak sunulmuyorlar.

Toplumsal cinsiyet ve toplumsal cinsiyet içeriğinden kastedilen nedir? Toplumsal cinsiyet, kadının ve erkeğin toplumsal ve kültürel olarak belirlenen toplumsal rol ve sorumluluklarını ifade eder. Toplumsal cinsiyet biyolojik farklılıklardan bağımsız olarak, kadın ve erkek olarak toplumun bizi nasıl gördüğünü, nasıl algıladığını, nasıl düşündüğünü ve nasıl davranmamızı beklediğini ile ilgili bir kavram.

Medyada yer alan spor haberlerinde kadın sporcular giderek artan bir biçimde erkek egemen söylemlerle tanımlanan bir toplumsal cinsiyet içeriğiyle sunulmaktadır. Bu içerik ana hatlarıyla kadını pasif, kolayca el konulabilir, hükmedilebilir bir cinsel haz nesnesine dönüştürmektedir. Sporcu kadınlar sporcu kimliğinden bağımsız, toplumsal cinsiyet rolleri öne çıkarılmış, örneğin anne, babaanne ve eş gibi, ve biraz da cinsellikle süslenmiş bir içerikte gazetelerde yer almakta. Örneğin, Öktem (2004) Süreyya Ayhan'ı konu alan gazetelerde yapmış olduğu araştırmasının sonucunda, basın sporcu kadını tanımlarken seçtiği ifadelerle sporcu kimlikten önce kadınlık vurgusunu ön plana çıkardığını, sporda kadın başarısını sıra dışı bir durum olarak tanımladığını ve bu şekilde sporda kadını ikincil konuma sokan yargıları pekiştirdiğini ortaya koymuştur.

Medyada kadın sporcuların toplumsal cinsiyete dayalı sunum içeriğinden çok daha belirgin bir şey var: Kadın sporcular medyada yok denecek kadar az yer alabiliyorlar. Türkiye'de yapılan yakın tarihli bir araştırmada (Arslan ve Koca, 2007), toplam spor haberlerinin % 8.56'sının kadın sporculardan, % 79.98'inin erkek sporculardan ve % 11.46'sının karma spor haberlerinden oluştuğu bulunmuştur. Yani kadın sporcular, spor haberlerinin YÜZDE ONU kadar bile haber niteliği taşımamakta. Dahası, var olan kadın sporcu haberlerinin %20'sinde belirgin olarak sporcu kimliğinin dışlandığı bir toplumsal cinsiyet içerikli ifadelerle yer verilmiştir. Kadınlar sporcudan daha çok anne, babaanne, eş ve ev kadınıdır:

Geçtiğimiz yıl **antrenörü ile dünya evine giren** başarılı atletimiz...*(Zaman, 4 Ağustos 2004)*

Erkek kadar gözüpek ve cesaretliydi. *(Cumhuriyet, 18 Ağustos 2004)*

Tatyana'nın **iş kazası: Göğüsleri** ortaya çıktı *(Hürriyet, 17 Ağustos 2004)*

Kadın sporcuların medyada toplumsal cinsiyet içerikli sunulmalarının nedenlerinin başında medyada egemen olan erkekler ve ataerkil zihniyet gelmektedir. Bunu görebilmek için Kadınların Medya İzleme Grubu (MEDİZ)'in geçtiğimiz aylarda yaptıkları büyük ölçekli araştırmasının sonuçlarının bir kaçına bakmak yeterli: Medyada yöneticilerin %15'i kadın %85'i erkek, köşe yazarlarının %12'si kadın %88'i erkek. Spor medyasına özgü sayılar olmamakla beraber, yüzdeler arasındaki farkın daha fazla olduğunu tahmin etmek zor değil.

2008 Pekin Olimpiyatlarına çok az bir zaman kalmasına ve katılacak sporcuların büyük oranla belli olmasına rağmen, Olimpiyatları konu alan haber sayısı yok denecek kadar az. Yarışmaların yapılacağı dönemde Olimpiyat haberlerinin ve özellikle de kadın sporcu haberlerinin çok daha fazla artacağı şüphesiz. 2004 Atina Olimpiyatlarının Türk medyasında nasıl sunulduğunu hatırlamamızın, önümüzdeki aylarda medyada sunulacak Olimpiyat haberlerini okumamıza ve ne tür iletilerle bize sunulduğunu anlamamıza yardımcı olabileceği kanısındayım.

Basımı bu yıl yapılan, 20 ülkenin medyasında 2004 Olimpiyatlarının sunumuna dair bölümlerin yer aldığı kitabın Türkiye bölümünü oluşturan çalışmada 13-29 Ağustos 2004 tarihlerinde Hürriyet, Cumhuriyet ve Zaman gazetelerinden toplam 1132 spor haberi incelenmiş. Bu dönemde yer alan Olimpiyat haberlerinin sunumuna dair bazı önemli bulguları paylaşmak istiyorum.

Erkek sporcu haberleri kadın sporcu haberlerinden daha fazla

Olimpiyat haberlerinin %28.74'ü kadın sporcular ile ilişkili iken, % 37.24'ü erkek sporculardan oluşuyor. Genel Olimpiyat haberleri ve karma haberlerin yüzdesi ise 34 dür. Aynı dönemde yer alan Olimpiyat dışı haberlerin ise sadece %2'sinin kadın sporcular ile ilgili olduğunu belirtmeliyim. Yani Olimpiyat dışı haberlerde kadın sporcu yok denecek kadar az iken, Olimpiyat döneminde çıkan haberlerde kadın sporculara daha çok yer veriliyor.

Madalya beklentisi olan ve madalaya kazanan kadın sporcu haber sayısı daha fazla

Atletizmde yarışan kadın sporcular, diğer kadın sporculara oranla medyada daha çok yer almışlar (Toplam kadın sporcu haberlerinin yüzde 57'si). Bunun nedeni herhangi bir madalya alamamış olsalar da madalya beklentisi yüksek olan Süreyya Ayhan ve Elvan Abeylegesse. Tabii o dönemde ortaya çıkan Süreyya Ayhan ve doping haberleri de sayıca fazla. İkinci sırada ise spor branşı olarak madalya beklentisi yüksek olan halter ve altın madalya kazanan halterci Nurcan Taylan ile ilgili haberler bulunmakta. Sayılara dönersek, toplam kadın sporcu haberlerinin yüzde 28'ini oluşturan kadın halterci haberlerinin yüzde 21'i Nurcan Taylan konusudur.

Burada vurgulanması gereken önemli bir nokta var: medyada sunulan kadın sporcu haberinin yüzde 85'inin madalya alan ya da alma beklentisi olan sporcular olmasıdır. Örneğin halter, yüzme ve okçuluk

branşlarında Olimpiyatlara katılan kadın sporcu sayılarının benzer olmasına rağmen, medyada yer alma sıklıkları aynı olmamış.

Yabancı kadın sporcu fotoğrafları toplumsal cinsiyet/cinsellik içerikli

Kadın sporcu haberlerinde kullanılan fotoğrafların da incelendiği araştırmada, Olimpiyatlara katılan kadın sporcu fotoğraflarının yüzde 78'i performans içerikli iken, yaklaşık yüzde 8'i toplumsal cinsiyet içerikli. Yani, sporcuların Olimpiyatlarda gösterdikleri performansları içeren fotoğraflara yer verilmiş. Dikkat çekicidir ki yüzde 8'lik toplumsal cinsiyet içerikli fotoğraflar tamamen yabancı kadın sporcu fotoğraflarıdır.

Olimpiyat haberlerinde kadın sporcular ile ilgili haber sayısının erkek sporculardan az olmakla birlikte, katılan kadın sporcu sayısının erkek sporcu sayısına oranı düşünülüğünde, haber sayısının az olmadığı ortada. Bu araştırmanın gösterdiği asıl çarpıcı noktalar şunlar:

Birincisi, Olimpiyatlarla ilgili kadın sporcu haber sayısı Olimpiyat dışı spor haberlerindeki kadın sporcu haberleri sayısına oranla çok daha fazla ve bu haberlerinin neredeyse tamamı Türk sporculardan oluşmakta. Bunun nedeni çok açık: Olimpiyatlarda elde edilen başarının bireysel bir başarıdan daha çok milli bir başarı olarak görülmesi. Yani, Olimpiyat dışında kadın sporcu haberleri yok denecek kadar az iken, Olimpiyat döneminde gazetelerin sayfalarında kadın sporcuları görmemizin nedeni, genel olarak kadın sporculara verilen önemden ziyade, Olimpiyatlarla alevlenen milliyetçi ateşin Türk medyasında hakim olan cinsiyetçi zihniyetten daha baskın olmasıdır.

İkincisi, Türk medyası için Olimpiyatlarda yarışan kadın sporcuların (Olimpiyat dışı yarışmalara katılanlara kıyasla) ve bu sporcular arasında da madalya kazanan ve madalya beklentisi yüksek olan sporcuların daha ilgi çekici olması. Olimpiyatlara katılmaktan ziyade bir başarı elde edebilmek kadın sporcuları gazetelere taşıyabiliyor.

Üçüncüsü, Olimpiyat dışı spor haberlerindeki kadın sporcuların sunumlarındaki ve Olimpiyatlara katılan yabancı kadın sporcu haberlerindeki toplumsal cinsiyet içeriği Olimpiyatlara Türkiye'den katılan kadın sporcu haberlerinde yok. Bunun nedeni, Olimpiyatlara katılan ve başarı kazanan kadın sporcuların sporcu ve ulusal kimliklerinin kadın kimliklerinden daha önemli olmasıdır.

2008 Pekin Olimpiyatlarına katılmaya hak kazanan kadın sporcu sayımız önceki yıllara oranla daha fazla. Madalaya kazanmak elbette önemli ama Olimpiyatlara katılmak da bir başarı. Bu başarıyı gösteren kadın sporcularımızın medyada sporcu kimlikleriyle görünür olmaları da çok önemli. Daha fazla kadın sporcunun daha eşit ve toplumsal cinsiyet ayrımcılığından uzak bir spor ortamında yer almasını ve başarı elde etmesini istemek için mücadele etmenin gerektiği en önemli alanlardan birisi de medya.

Canan Koca

Uluslararası Kız Çocukları ve Kadınlar için Beden Eğitimi ve Spor Birliği, Türkiye Temsilcisi

www.cinsiyetvespor.org